

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З
НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ
ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

**МАТЕРІАЛИ
КРУГЛОГО СТОЛУ
(ВЕБІНАРУ)
«ЗАПОБІГАННЯ
НАДЗВИЧАЙНИМ
СИТУАЦІЯМ
ТА ЇХ ЛІКВІДАЦІЯ»**

(23 лютого 2022 р.)

ХАРКІВ

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА УКРАЇНИ З НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

**МАТЕРІАЛИ
круглого столу (вебінару)
«ЗАПОБІГАННЯ НАДЗВИЧАЙНИМ СИТУАЦІЯМ
ТА ЇХ ЛІКВІДАЦІЯ»**

23 лютого 2022 р.
Харків

Запобігання надзвичайним ситуаціям та їх ліквідація. Матеріали круглого столу (вебінару). – Харків: Національний університет цивільного захисту України, 23 лютого 2022. – 232 с.

У збірці розміщено матеріали круглого столу (вебінару) «Запобігання надзвичайним ситуаціям та їх ліквідація». У збірці представлено наукові доповіді з наступних напрямів:

– науково-практичні аспекти запобігання надзвичайним ситуаціям.

– науково-практичні аспекти ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Редакційна колегія:

доктор технічних наук, професор Тютюник В.В.,
кандидат наук з державного управління, доцент
Ляшевська О.І.

Редакційна колегія не несе відповідальності за зміст та стилістику матеріалів, представлених у збірнику.

Відповідальний за випуск Тютюник В.В.

20. Морохов О.О. Досвід НАТО щодо оборонного планування на основі спроможностей: можливості його застосування у сфері забезпечення безпеки державного кордону України. Державне управління у сфері державної безпеки та охорони громадського порядку. 2019. № 13. С. 127–130. URL: <https://doi.org/10.32843/2663-5240-2019-13-24>.

21. Малишев О.В. та ін. Оборонне планування на основі спроможностей в Україні: поточний стан і перспективи. Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняхівського. 2020. 3 (70). С. 54–61. URL: <https://doi.org/10.33099/2304-2745/2020-3-70/54-61>.

22. Павліковський А. та ін. Оборонна реформа: системний підхід до оборонного менеджменту: Монографія. За заг. ред. д.військ.н. А. Сиротенка. Київ: НУОУ. 2020. 274 с.

23. Калиненко Л. та ін. Спроможності у сфері цивільного захисту. Науковий вісник: цивільний захист та пожежна безпека. 2020. 1(9). С. 4–13. URL: <https://doi.org/10.33269/nvcz.2020.1.4-13>.

24. Коробкін В., Слюсар А. Спроможності у сфері цивільного захисту: пошук категоріально-поняттєвого апарату. Науковий вісник: цивільний захист та пожежна безпека. 2020. 2 (10). С. 61–68. URL: <https://doi.org/10.33269/nvcz.2020.2.61-68>.

25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14.09.2020 «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020> (дата звернення: 10.09.2021).

26. Проект Стратегії громадської безпеки та цивільного захисту України. URL: <https://mvs.gov.ua/uk/ministry/proekti-normativnix-aktiv/strategiya-gromadskoyi-bezpeki-ta-civilnogo-zaxistu-ukrayini-zatverdzeno-vid-29062021> (дата звернення: 09.09.2021).

УДК 614.8

ЗАПОБІГАННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ СОЦІАЛЬНОГО ХАРАКТЕРУ

Надьон О.В., к.ю.н., НУЦЗ України

Створюючи умови для свого існування та розвитку, задовольняючи свою потребу, людина постійно впливає на навколишній світ і цим викликає його реакцію у відповідь – протидію. У ході або в наслідок цієї протидії вона, у свою чергу, піддається впливу різних факторів, у тому числі і соціальних. При цьому без серйозних наслідків для себе людина переносить цідії лише доки вони не перевищують межі або рівня прийнятної ризику. Далі відбувається порушення здоров'я чи функціонування соціуму, тобто, виникає небезпечна ситуація, яка в принципі ще оборотна і при своєчасному вжитті заходів може зменшитись до прийнятної рівня або взагалі зникнути. Однак, коли процес небезпеки наростає і починає виходити з-під контролю, виникає екстремальна ситуація, під якою розуміється небезпечна ситуація, що становить реальну загрозу життю людини або соціуму в цілому. Причини соціальних небезпек криються у соціально-економічних процесах, які у суспільстві.

"Наслідками глибокої соціальної кризи – є різке скорочення народжуваності та середньої тривалості життя в країні, деформація демографічного та соціального складу суспільства, морального та творчого потенціалу населення взагалі".

Надзвичайні ситуації соціального характеру – це обстановка на певній території, що склалася внаслідок виникнення небезпечних протиріч та конфліктів у сфері соціальних відносин, які можуть спричинити або спричинили за собою людські жертви, шкоду здоров'ю людей або навколишньому середовищу, значні матеріальні втрати та порушення умов життя людей. В основі виникнення та розвитку надзвичайних ситуацій соціального характеру лежить порушення рівноваги суспільних відносин (економічних, політичних, міжетнічних, конфесійних), що викликає серйозні протиріччя, конфлікти та війни. Їх каталізаторами

можуть бути різні обставини, що викликають соціальну напруженість - безробіття, корупція, кримінал, масові заворушення, акти тероризму, урядові кризи, інфляція, продовольчі проблеми, соціально-побутова невлаштованість, побутовий націоналізм, місництво та ін. важким екстремальним станам (таким як депресія, суїциди та ін.), до спроб сублімувати негативну енергію, що накопичилася, активною участю в соціально-політичних і військових конфліктах.

Надзвичайні ситуації соціального характеру класифікуються за такими ознаками:

З причин виникнення – ненавмисні, викликані випадковими обставинами. Не залежать від дій конкретних людей чи громадських сил (найчастіше пов'язані зі стихійними лихами, неврожаннями, епідеміями та ін.), і навмисні, спровоковані діями людей та громадськими угрупованнями (міжнародні та політичні конфлікти, війни та ін.).

За тривалістю дії – короткочасні (терористичний акт, замах, бандитський наліт тощо) та довготривалі (інфляція, безробіття, міжетнічний конфлікт, війна тощо).

За швидкістю поширення – вибухові, стрімкі, швидко розповсюджуються (політичні та військові конфлікти) і помірні, плавно поширені (передумови соціальної революції чи війни).

За масштабами поширення – локальні, муніципальні, регіональні, федеральні та транскордонні.

Видами надзвичайних ситуацій соціального характеру є:

війни, локальні та регіональні конфлікти, терористичні акти, голод, кримінал (бандитизм, шахрайство тощо), вживання речовин, що порушують психічну рівновагу людини (алкоголь, нікотин, наркотики), суїциди (самогубства), великі страйки, масові заворушення, погроми.

Внаслідок цього може виникнути соціальна катастрофа – стрибкоподібне змінювання суспільства, що виникають у вигляді раптової відповіді соціальної системи на плавне змінювання зовнішніх умов із трагічними наслідками (наприклад, революції, збройні конфлікти тощо).

Пропоную таку класифікацію етапів розвитку соціальної катастрофи: дестабілізація існуючого раніше способу життя в окремому регіоні або в країні в цілому; етап появи «осередків» соціальних виступів; етап посилення дестабілізації, збільшення кількості «учасників», подібно до «резонансу»; революції, громадянські та міждержавні війни. Вони спустошують окремі території та цілі країни; наслідки.

У цих випадках неминуче катастрофічно швидко деградує соціальна сфера, від якої залежить тривалість життя кожної людини і населення країни в цілому. Люди хворіють і помирають від хвороб, яких у нормальних умовах, за здорового способу життя, стабільної медицини і жорстко контрольованих санітарних норм, можна уникнути.

Під впливом соціальних катаклізмів набирає сили кримінал. Пересічна людина опиняється перед прямою загрозою насильства з боку або злочинців, або мас, що протестують, або діючих дедалі жорсткіше силових структур. Лише сильна державна влада спроможна не лише на вирішення надзвичайних ситуацій такого типу, але й на повне запобігання таких ситуацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Козяр М.М. Екстремально-професійна підготовка до діяльності у надзвичайних ситуаціях: Монографія. Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України, Львів. Ін-т пожеж. безпеки МНС України. Л.: СПОЛОМ, 2004. 376 с.
2. Гончарук В.Є., Качан С.І., Орел С.М., Пуцило В.І. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях: Навч. посіб. Л.: Нац. ун-т «Львів. політехніка». 2004. 184 с.

<i>Ляшевська О.І.</i> Оцінка ризиків виникнення пожеж	58
<i>Ляшевська О.І., Чала К.С.</i> Податкові правопорушення як загроза фінансовій безпеці держави	60
<i>Мелещенко Р.Г.</i> Раннє виявлення пожежі на основі контролю динаміки стану	62
<i>Михайлова А.В.</i> Аналіз досліджень питання оцінювання спроможностей сектору безпеки і оборони	64
<i>Надьон О.В.</i> Запобігання надзвичайних ситуацій соціального характеру	67
<i>Олейник О.С., Отрош Ю.А., Ромін А.В.</i> Моделювання поширення небезпечних факторів пожежі за допомогою прикладного програмного забезпечення PYROSIM	69
<i>Орлов С.В., Місайлов В.Л., Смик С.І.</i> Побудова маршрутів руху безпілотних літальних апаратів з урахуванням впливу вітру	71
<i>Самойленко Д.О., Данілін О.М.</i> Проблемні питання евакуації людей із висотних будівель та будинків підвищеної поверховості	73
<i>Собина В.О.</i> Закордонний досвід використання тренувальних полігонів та смуг психологічної підготовки при проведенні практичного навчання	75
<i>Толкунов І.О., Попов І.І.</i> Використання вибухового способу для руйнування аварійних будівель і споруд та розрахунок зарядів вибухових речовин	76
<i>Трегубов Д.Г., Тарахно О.В., Трегубова Ф.Д.</i> Масова швидкість вигорання рідин, як параметр очікуваної ефективності застосування вогнегасних речовин	78
<i>Кирпиленко О.О., Рашкевич Н.В.</i> Заходи з протидії пожежній небезпеці полігонів побутових відходів	81
<i>Матухно В.В.</i> Мобільний ідентифікатор позиціонування вибухонебезпечних предметів	83
<i>Матухно В.В., Толкунов І.О., Попов І.І., Кочетов Є.Д.</i> Профілактика та ліквідація лісових та степових пожеж з використанням безпілотних літальних апаратів	85
<i>Огурцов С.Ю., Ковальов О.С., Соколовський І.П.</i> Про необхідність удосконалення методики прогнозування наслідків виливу (викиду) небезпечних хімічних речовин під час аварій на хімічно небезпечних об'єктах і транспорті	87
<i>Репетенко М.В., Кульченко Є.Р.</i> Забезпечення безпечної роботи приводу скребкового конвеєра в системах гірничого транспорту	89
<i>Рубан І.В., Тютюник В.В., Тютюник О.О.</i> Система підтримки прийняття антикризових рішень в умовах виникнення надзвичайних ситуацій	91
<i>Сидоренко В.Л., Єременко С.А., Пруський А.В., Демків А.М., Васильєв І.О.</i> Основні етапи розвитку надзвичайної ситуації на критично важливому об'єкті	93
<i>Тютюник В.В., Агазаде Т.Х.</i> Алгоритм підтримки прийняття антикризових рішень в умовах виникнення геофізичних надзвичайних ситуацій	95
<i>Тютюник В.В., Калугін В.Д., Захарченко Ю.В.</i> Особливості оперативного моніторингу рівня забруднення екосистеми при надзвичайних ситуаціях за допомогою безпілотних літальних апаратів	98
<i>Тютюник В.В., Калугін В.Д., Усачов Д.В.</i> Геоінформаційна система акустичного моніторингу джерел терористичних небезпек	101
<i>Тютюник В.В., Тютюник О.О., Заболотний В.І.</i> Особливості оцінки загроз для інформації, що циркулює у процесі функціонування єдиної державної системи цивільного захисту	103
<i>Тютюник В.В., Тютюник О.О., Яценко О.А., Удянський М.М., Лукиша Р.Т.</i> Результати кластеризації регіонів України за рівнем природної та техногенної небезпеки	106
<i>Тютюник В.В., Яценко О.А., Тютюник О.О.</i> Інформаційно-аналітична система підтримки управління безпекою автомобільного транспортування небезпечних вантажів	110
<i>Усачов Д.В.</i> Метод організації взаємодії екстрених служб для підвищення рівня	112

Наукове видання

**МАТЕРІАЛИ
КРУГЛОГО СТОЛУ (ВЕБІНАРУ)**

**«ЗАПОБІГАННЯ НАДЗВИЧАЙНИМ СИТУАЦІЯМ
ТА ЇХ ЛІКВІДАЦІЯ»**

Відповідальний за випуск В.В. Тютюнник

Технічний редактор О.І. Ляшевська

Підписано до друку 25.01.2022

Друк. арк. 8

Тир. 40

Ціна договірна

Формат А5

Типографія НУЦЗУ, 61023, Харків, вул. Чернишевська, 94